

Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
1818

Wydział Konserwacji i Restauracji
Dzieł Sztuki
30-052 Kraków, ul. J. Lea 27-29
tel. 126629901

Katedra Konserwacji i Restauracji
Malowideł Sztuki

prof. Edward Kosakowski
32-085 Modlnica, ul. Przy Funicie 26
tel. 607100669, e-mail: rekosaku@cyf4kr.edu.pl

Kraków, 10 czerwca 2013r.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ MGR RYSZARDA ANTONIEGO WÓJCIKA
pod tytułem „*Konserwacja archiwalnych czarno-białych materiałów negatywowych na*
podłożach z estrów celulozy”

Praca Ryszarda Antoniego Wójcika dotyczy niezwykle istotnego działu konserwacji. Od wypracowania i ugruntowania zasad, od rozwoju metod konserwacji fotografii, a przede wszystkim od uświadomienia potrzeb i zagrożeń zależy ocalenie tej istotnej części dziedzictwa kulturowego. Uczestniczymy w przemianach cywilizacyjnych - wraz z zanikiem tradycyjnych technik fotograficznych i zastąpieniem ich rejestracją cyfrową zmienia się nie tylko materialna forma, ale całe podejście do obrazu. Użyte w tytule pracy określenie „archiwalne” sugeruje obecne miejsce tradycyjnej fotografii, nie odnosi się bowiem do jakiejś wydzielonej części negatywów lecz do przechodzącego do archiwów całego dotychczasowego dorobku. W tym kontekście problematyka pracy nabiera szczególnej wagi.

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska ma formę wydruku formatu A4 liczącego 157 stron. Uzupelnia ją część ilustracyjna w postaci 216 zdjęć czarno-białych eksponowanych na 36 planszach formatu zbliżonego do C3.

Praca skonstruowana jest zgodnie z zasadami pracy naukowej. Formalnie dzieli się na trzy części poprzedzone wprowadzeniem, a zakończone podsumowaniem. Tekst zamykają: bibliografia zawierająca 37 pozycji, spis fotografii oraz aneks z komentarzami do załączonych fotografii.

We wprowadzeniu zaakcentowane i uzasadnione jest podstawowe znaczenie negatywu dla zachowania obrazu fotograficznego. Jasno wytyczony jest cel zdefiniowany jako określenie zasad postępowania konserwatorskiego wobec uszkodzonych negatywów na podłożach z estrów celulozy. Przedstawiony jest zakres pracy, a także przekonująca motywacja podjęcia tematu, powiązana z drogą zawodową Autora.

Pierwsza część pracy, zatytułowana „*Droga do negatywu*”, jest rozbudowana (59 stron) i zajmuje prawie połowę całego tekstu. Zawiera zarówno informacje o budowie negatywu i jej kształtowaniu się w ujęciu chronologicznym, jak i o jego cechach i defektach w powiązaniu

z historycznymi metodami ich korygowania. Tu też opisane są typowe zniszczenia negatywów i ich przyczyny, co daje podstawę do rozwinięcia problematyki konserwatorskiej w dalszych częściach pracy. W rozdziale poświęconym trwałości negatywów, kończącym tę część pracy, Autor przechodzi już częściowo do problematyki ich ochrony. Zwraca uwagę na konieczność segregowania zbiorów w oparciu o identyfikację podłoża i nośnika obrazu, nie zaś w oparciu o sam obraz, jak to najczęściej spotyka się a archiwach. Określa warunki bezpiecznego przechowywania poszczególnych rodzajów negatywów, szczególnie z uwzględnieniem podłoża z nitrocelulozy i octanów. Opracowanie jest dogłębne i precyzyjne, a informacje zaczerpnięte z literatury przedmiotu powiązane są z interpretacją zjawisk wynikającą z własnego bogatego doświadczenia Autora. Korzystanie z tekstu, i to dotyczy całej pracy, nieco utrudnia brak odniesień do numeracji stron w spisie treści.

Część druga (28 stron), to szerokie omówienie dokumentacji konserwatorskiej w odniesieniu do negatywów fotograficznych. W podejściu do dokumentacji nie bez znaczenia są kwalifikacje Autora jako konserwatora dzieł sztuki. Jego doświadczenia wyniesione z okresu prac nad schematem dokumentacji w latach 90. ubiegłego wieku, a przede wszystkim własne realizacje, pozwoliły realnie ocenić potrzeby i aktualne możliwości w tym względzie. Brak uznanych standardów dla dokumentacji konserwatorskiej negatywów stał się bodźcem do ich opracowania. Porządkowanie problematyki rozpoczyna od metod identyfikacji podłoży. Po omówieniu prostych metod chemicznych, proponuje spektroskopię absorpcyjną w podczerwieni przedstawiając jej zalety zilustrowane przykładami. Rozwijając dalej problematykę współczesnej dokumentacji fotograficznej odnosi się do archiwizacji zbiorów metodą digitalizacji. Omawia zastosowanie skanerów i aparatów cyfrowych wykazując ich ograniczenia i zalety, a w konsekwencji zalecając format RAW, jako zapis pozwalający zachować pierwotną formę modyfikowanych obrazów. Następnie określa zasady i przedstawia na 22 ilustracjach przykład wzorcowej dokumentacji dwóch archiwalnych negatywów ze zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. W zakres obowiązującej dokumentacji włącza uzyskanie określonych rodzajów odbitek z negatywu przed konserwacją podając praktyczne warunki i wskazówki ich wykonania oparte na literaturze i własnych eksperymentach. W podobny sposób podchodzi do tworzenia duplikatu negatywu. O naukowym podejściu do dokumentacji świadczy zwrócenie uwagi na możliwości zastosowania w dokumentacji konserwatorskiej badań sensytemetrycznych do ilościowego określenia zmian właściwości materiałów fotograficznych wynikających z przeprowadzonych zabiegów konserwatorskich.

Trzecia część pracy (29 stron) zawiera propozycje zabiegów konserwatorskich odnoszących się do czarno-białych negatywów halogenosrebrzych o podłożach estrowych. Jest to wynik wieloletnich badań i doświadczeń Autora związanych z własną praktyką konserwatorską dotyczącą cennych zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu, Muzeum Historycznego Miasta Kra-

kowa czy KL Auschwitz-Birkenau. Proponowane zabiegi, opisane w 16 rozdziałach, dostosowane są nie tylko do materiałów, ale też do rodzajów zniszczeń i stanu negatywów, co decyduje o ich praktycznej przydatności. Problemy, jakich dotyczą, to fizyczne zabrudzenie powierzchni, zaplamienia deformujące obraz, powstanie tzw. lustra srebrowego, odspojenia warstwy żelatynowej, deformacja podłoża i inne. Opisy zabiegów są jasne, jednoznaczne i wyczerpujące. Zawierają analizę stanu obiektów, sposób postępowania, receptury i określenie narzędzi, a ponadto uzupełnione są autorskimi komentarzami dotyczącymi osobistych doświadczeń. Jedynie ostatni z proponowanych zabiegów: *uwalnianie warstwy obrazowej od podłoża*, opracowany został na podstawie literatury.

Autorskie podsumowanie w tej pracy ma specjalną wagę, tu bowiem zsumowane przemyślenia stanowią rodzaj wytycznych konserwatorskich. Bardzo trafnie i obiektywnie zaznaczone są możliwości postępowania, a także nakreślone perspektywy ochrony tego typu obiektów.

Wymiernym i niezwykle ważnym efektem pracy jest też określenie standardów dokumentacji konserwatorskiej do negatywów fotograficznych, które mogą być wykorzystane również przy archiwizacji zbiorów.

Uzupełnieniem rozprawy jest wymieniona na wstępie dokumentacja fotograficzna. Tradycyjna forma tablic, wysoka jakość zdjęć i estetyczne opracowanie całości bardzo dobrze wpisują się w klimat pracy, zaś trafne komentarze podnoszą jej wartość merytoryczną.

Rzetelność eksperymentatora i obiektywne naukowe podejście cechują postawę Autora. Mimo wyczuwalnej w całej pracy fascynacji tradycyjną fotografią, obiektywnie ocenia możliwości i zalety cyfrowej obróbki obrazu widząc w niej dobre narzędzie umożliwiające ograniczenie działań bezpośrednio na obiekcie zabytkowym.

Z całą mocą należy podkreślić samodzielność Autora. Pionierski charakter badań sprawiał, że w literaturze przedmiotu mógł szukać jedynie ogólnych wskazań. Wiele lat własnych prób na zróżnicowanym materiale zaowocowało doświadczeniem pozwalającym trafnie weryfikować wyniki badań i opracować skuteczne metody konserwacji.

Niewątpliwą wartością pracy jest styl wywodu. Mimo konieczności operowania w dużej części terminologią techniczną i precyzyjnego przedstawiania metod, rozprawa jest dziełem nacechowanym osobistą refleksją, pogłębioną interpretacją zjawisk, analizą wykraczającą poza materialny wymiar negatywu fotograficznego. Praca jest spójna z materią i problematyką, której dotyczy. Jest w niej klimat starej fotografii pełnej treści, bez zbędnych ozdóbek mających akcentować naukowy charakter. Brak rozbudowanych zestawień szczegółowych danych, skomplikowanych wykresów, w które zawsze można zakodować informacje, w innym kontekście można by uznać za mankament pracy. Tu jest zdecydowaną zaletą, bowiem świadczy o umiejętności syntetycznego ujmowania problemów, eksponowania wyników, a nie narzędzi.

Nie tylko z tych względów praca zasługuje na upowszechnienie. Oprócz wartości naukowej może być, jak sam Autor wskazuje, również praktycznym poradnikiem dla konserwatorów fotografii, a równocześnie, przez uświadomienie potencjalnych zagrożeń, może podnieść bezpieczeństwo prywatnych zbiorów zniechęcając ich właścicieli do samodzielnego, nieprofesjonalnego działania. Jestem przekonany, że po opublikowaniu praca ta stanie się fundamentalną pozycją dla konserwacji fotografii w Polsce.

Podsumowując należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Ryszarda Antoniego Wójcika jest dziełem dojrzałym i wartościowym. Opracowanie daje pełny i aktualny obraz sytuacji w konserwacji fotografii, stwarza podstawy do dalszego systematyzowania działań oraz w istotnym zakresie poszerza metody konserwacji negatywów.

Praca spełnia wszelkie wymogi rozprawy doktorskiej, a jej Autor, wykazujący się pełną wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej zasługuje na nadanie tytułu doktora.

Wnoszę o dopuszczenie pracy do publicznej obrony.

prof. Edward Kasakowski

Akademia Sztuk Pięknych
im. Jana Matejki w Krakowie
1818

Wydział Konserwacji i Restauracji
Dzieł Sztuki

30-052 Kraków, ul. J. Leu 27-29
tel. 126629901

**Katedra Konserwacji i Restauracji
Malowideł Ściennej**

prof. Edward Kosakowski
32-085 Modlnica, ul. Przy Forcie 26
tel. 607100669, e-mail: zekosako@cyf-kr.edu.pl

Kraków, 10 czerwca 2013r.

OCENA DOROBKU TWÓRCZEGO I ARTYSTYCZNEGO MGR RYSZARDA ANTONIEGO WÓJCIKA

dokonana w związku z przewodem o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie – konserwacja i restauracja dzieł sztuki, prowadzonym przez Radę Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie.

Dane osobowe doktoranta

Ryszard Antoni Wójcik urodził się 6 maja 1957 roku w Jasle. W latach 1981-1987 odbył studia na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, gdzie w roku 1987 obronił pracę p.t.: *Określenie optymalnych warunków przechowywania negatywów fotograficznych ze zbioru Muzeum Historycznego Miasta Krakowa oraz konserwacja negatywów żelatynowych na podłożu szklanym* prowadzoną pod kierunkiem doc. Marii Niedzielskiej i uzyskał dyplom magistra sztuki.

Od 1988 roku pracuje na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, w Katedrze Technologii i Technik Dzieł Sztuki. Początkowo zatrudniony był na stanowisku asystenta, a obecnie starszego wykładowcy. Jego postawa jako pracownika oraz kwalifikacje i predyspozycje sprawiły, że dość wcześnie, bo już w 1995 roku powierzono mu kierowanie Pracownią Historii Technologii i Technik Dzieł Sztuki. Funkcję tę sprawował nieprzerwanie przez 12 lat, do czasu objęcia w 2006 roku kierownictwa zorganizowanej przez siebie Pracowni Konserwacji Fotografii.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Ryszard Antoni Wójcik jako pracownik jest cenionym przez zwierzchników i lubianym przez studentów pedagogiem o twórczej postawie. Cechuje go nieustanne poszukiwanie nowych zadań dydaktycznych. Opracowuje i doskonali program kształcenia korzystając z własnych doświadczeń. Prowadzi zajęcia z przedmiotu *technologia i techniki malarskie organiczne* dla III roku, jednak jego autorskim dziełem jest Pracownia Konserwacji Fotografii zarówno w sferze koncepcji i programu jak i technicznego wyposażenia. Dzięki jego zaangażowaniu i determinacji mamy dziś profesjonalne podstawy nowej

specjalizacji, niezwykle istotnej dla Wydziału, a nieocenionej wprost dla zachowania, a często także odzyskania istotnej części dziedzictwa kulturowego związanego bezpośrednio i pośrednio z obrazem fotograficznym.

Ryszard Antoni Wójcik jest uznanym specjalistą w dziedzinie konserwacji fotografii. Z jego wiedzy korzystają właściciele największych zbiorów, archiwa i muzea a w środowisku konserwatorskim jest cenionym ekspertem.

Działalność konserwatorska i naukowa

Pan Ryszard Antoni Wójcik jest aktywnym konserwatorem dzieł sztuki działającym zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wśród 23 realizacji dominują dwie grupy wydzielone ze względu na rodzaj obiektów. Pierwsza, to malowidła ścienne, druga, to oczywiście fotografia. Jak widać w niżej zamieszczonym spisie, w początkowym okresie działalności te realizacje przeplatają się, później, od roku 2001 pozostaje wyłącznie fotografia, co jest zgodne z pogłębianiem specjalizacji.

- 1988 - 1989 - prowadzenie prac w zabytkowym zespole pałacowym w Nischwitz koło Lipska. Prace inwentaryzacyjno-dokumentacyjne, badawcze, konserwatorskie oraz rekonstrukcyjne przy dekoracji malarskiej S. Torellego i sztukatorsko-architektonicznej Knöfela z XVIII wieku
- 1989 - Zamek Królewski na Wawelu: konserwacja klisz szklanych, praca samodzielna
- 1991 - Muzeum Narodowe w Krakowie, Oddział XX Czartoryskich: konserwacja pięciu transferów z malowidłami pompejańskimi, praca z mgr G. Korpala
- 1992 - Muzeum Narodowe w Krakowie, Oddział XX Czartoryskich: konserwacja transferu z malowidłem pompejańskim datowanym na I w. p.n.e. - I w. n.e., praca samodzielna
- 1993, 1994, 1995, 1996 - Państwowe Muzeum w Oświęcimiu: konserwacja i ochrona negatywów więźniarskich
- 1993 - Brescia, Włochy: konserwacja malowideł ściennych z XVI i XIX wieku. Praca w zespole prof. W. Zalewskiego
- 1994 - Sabbioneta, Włochy: konserwacja malowideł ściennych z XVII wieku. Praca w zespole prof. W. Zalewskiego
- 1995 - Kopenhaga: udział w Seminarium pt. *Research Techniques in Photographic Conservation* - prezentacja raportu z prac konserwatorskich w Oświęcimiu na spotkaniu Grupy Roboczej ICOM pt. *The Conservation and Preservation of Negatives from the State Museum in Oświęcim*
- 1995 - Gottolengo, Włochy: konserwacja malowideł ściennych z XV i XVII wieku. Praca w zespole prof. W. Zalewskiego
- 1996 - Kraków: konserwacja malowideł ściennych w kościele OO Pijarów. Praca w zespole prof. W. Zalewskiego

- 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 – Muzeum im. W. Orkana w Rabce: konserwacja i ochrona negatywów. Praca samodzielna
- 1997, 1998, 1999 – Kraków: konserwacja malowideł ściennych w Bazylice Mariackiej. Praca w zespole prof. J. Nykiela
- 1997 – Rodengo, Włochy: konserwacja XVII-wiecznych malowideł ściennych. Praca w zespole prof. W. Zalewskiego
- 1997 – Kraków, Wawel: konserwacja negatywów. Praca samodzielna
- 2000, 2001 – Kraków: konserwacja gotyckich malowideł ściennych w Opactwie Tynieckim. Praca w zespole prof. J. Nykiela
- 2001 – Kraków: konserwacja XVIII-wiecznej chorągwi kanonizacyjnej św. Jana z Kęt. Praca w zespole prof. J. Nykiela
- 2001 – Muzeum Historii Fotografii w Krakowie: inwentaryzacja stanu zachowania blisko 200 autochromów Tadeusza Rzący z lat 1910-1920; identyfikacja, dokumentacja i interpretacja zniszczeń; wskazanie warunków i sposobu przechowywania dla tego zbioru
- 2002 – 2003 – Zamek Królewski na Wawelu: konserwacja negatywów. Praca samodzielna
- 2004 – Zamek Królewski na Wawelu: konserwacja najstarszych odbitek fotograficznych ze zbiorów. Praca samodzielna
- 2006 – Zamek Królewski na Wawelu: konserwacja odbitek fotograficznych Jana Bułhaka ze zbiorów. Praca samodzielna
- 2011 – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa: konserwacja dagerotypu z przedstawieniem postaci Aleksandra Płonczyńskiego z roku 1845
- 2011 – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa: konserwacja wczesnych negatywów bromożelatynowych na podłożu szklanym z Zakładu Walerego Rzewuskiego
- 2012 – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa: konserwacja negatywów małoobrazkowych na podłożu nitrowym z lat 1938-43 autorstwa Mariana Plebańczyka

Spośród wyżej wymienionych realizacji z zakresu malowideł ściennych na szczególną uwagę zasługują te samodzielnie prowadzone w Niszwitz koło Lipska oraz dotyczące obiektów wysokiej klasy we Włoszech, w krakowskim kościele OO Pijarów czy Bazylice Mariackiej. Doktorant dał się poznać jako odpowiedzialny, sprawny konserwator o wysokim przygotowaniu artystycznym ale też o predyspozycjach badacza.

Te ostatnie uzdolnienia w pełni rozwinął w konserwacji fotografii. Rozpoczynając od konserwacji szklanych klisz ze zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu, stopniowo doskonalił warsztat i poszerzał zainteresowania. Wśród konserwowanych obiektów znajdują się dagerotypy, odbitki fotograficzne

i wreszcie, najmniej do tej pory opracowane, negatywy na podłożach estrowych. Opracowanie własnych metod konserwacji tych ostatnich jest znaczącym osiągnięciem doktoranta w ostatnich latach.

Równoległe z metodami konserwacji opracowuje system dokumentacji konserwatorskiej. Już w latach 90. ubiegłego wieku bierze udział w opracowaniu schematu dokumentacji fotograficznej, a w 2001 roku realizując zlecenie Muzeum Historii Fotografii w Krakowie zajmuje się inwentaryzacją stanu zachowania blisko 200 autochromów; identyfikacją, dokumentacją i interpretacją zniszczeń, co pozwala mu zweryfikować założenia teoretyczne. Zebrane doświadczenia pozwoliły na opracowanie zasad dokumentacji w odniesieniu do konserwacji fotografii przedstawionych w rozprawie doktorskiej.

Wyniki swoich badań stara się upowszechniać, o czym świadczą niżej wymienione cztery publikacje:

- R.A. Wójcik, *Negatyw na podłożu szklanym*, „Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki”, vol. 5, nr 1-4, 1994, s. 17-20
- R.A. Wójcik, *Konserwacja i ochrona negatywów z Państwowego Muzeum w Oświęcimiu*, [w:] *Krakowska szkoła konserwacji w programie TEMPUS*, „Studia i Materiały Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie”, t. VI, Kraków 1996, s. 105-108
- J. Rutkowski, R.A. Wójcik, *Zastosowanie niektórych aparatów cyfrowych do badań malowideł w podczernieni*, „Biuletyn Informacyjny Konserwatorów Dzieł Sztuki”, vol. 16, nr 2-4, 2005, s. 45-50
- R.A. Wójcik, *Camera obscura. Rzeczywistość i mity*, „Zeszyty Naukowo-Artystyczne Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie”, z. 6, Kraków 2005, s. 229-243

Działalność artystyczna

Ryszard Antoni Wójcik z pasją odkrywa tajniki tradycyjnej fotografii nie tylko w wymiarze technicznym, ale również artystycznym. Jest członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków oraz Związku Polskich Artystów Fotografików. Od 1984 roku regularnie bierze udział w wystawach, a za każdą nich kryje się interesująca praca nad rozwiązaniem, lub choćby wyeksponowaniem, konkretnego problemu. Jego prace są dostrzegane i nagradzane. Wiele prac zrodziło się z zainteresowania techniką gumi dwuchromianowej czy fotografią otworkową, co uwidocznione jest w zamieszczonym poniżej spisie.

- 1984 - wystawa fotografii w technice gumy dwuchromianowej, Galeria ASP, Baszta, Mały Rynek, Kraków
- 1985 - wystawa fotografii w technice bromowej *Oświęcim - Brzezinka*. Galeria ASP, Baszta, Mały Rynek, Kraków
- 1985 - II nagroda w konkursie na plakat pt. *Oświęcim Ostrzeża*. Technika fotomontażu
- 1985 - wystawy pokonkursowe: Warszawa, Oświęcim, Nowy Jork - siedziba O N Z

- 1987 - wystawa fotografii w technice gumy dwuchromianowej - Jasielski Dom Kultury, Jasło
- 1987 - wystawa fotografii w technice gumy dwuchromianowej *Portret* - Galeria Foto-Video Art, ul. św. Tomasza, Kraków
- 1989 - udział w Letnim Salonie Malarstwa Związku Polskich Artystów Plastyków, Kraków
- 1991 - Przegląd Grafiki Młodych - Kraków
- 1992 - Jubileuszowy Salon Malarstwa Związku Polskich Artystów Plastyków, Kraków
- 2004, 2005, 2006, 2007- udział w światowym projekcie World Pinhole Day - fotografia otworkowa - galeria internetowa
- 2005 - udział w ogólnopolskiej wystawie Związku Polskich Artystów Fotografików, Warszawa
- 2005, 2007, 2009, 2011 - udział w wystawach w ramach Ogólnopolskiego Festiwalu Fotografii Otworkowej
- 2011 - *Śląsk w tradycyjnych technikach fotograficznych* - wystawa fotografii Zofii Kaszowskiej i Ryszarda Antoniego Wójcika, Galeria Wydziału Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki ASP w Krakowie „4 ściany”

Wśród 19 wymienionych wystaw ta ostatnia, ukazująca wymarłe i zdewastowane hale przemysłowe, wskazuje również na zainteresowanie fotografią dokumentalną, ale o specyficznym poetyckim i nostalgicznym klimacie. Twórczość artystyczna doktoranta stanowi w mojej ocenie spójną, harmonijną całość ściśle wiążącą się z bogatym warszatem konserwatora fotografii.

Podsumowując ocenę mogę stwierdzić, że zarówno imponujący dorobek w zakresie konserwacji fotografii, jak i równomierny wielostronny rozwój doktoranta jako artysty, konserwatora, badacza i pedagoga sprawia, że jest on pracownikiem dającym gwarancję rozwinięcia prezentowanej specjalizacji i utrzymania wysokiego poziomu kształcenia w przyszłości. Jego dorobek artystyczny, postawa dydaktyczna i osiągnięcia naukowe uzasadniają dopuszczenie go do kolejnych etapów postępowania o nadanie tytułu doktora.

prof. Edward Kosakowski